

הסידות בפרשה

הרב יצחק שפירא

פרשת שופטים

איזה מלך ה' רוצה שנמליך עלינו?

הסבר בהיר על מצוות מינוי מלך ודמוקרטיה יהודית,
ומה הקשר ל"מלך בשדה"?

בפרשתנו, פרשת שופטים, מופיעה מצוות מינוי מלך. בתחילה התורה מביאה את בקשת העם למלך ככל הגויים – "ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבותי". וכמענה לכך, מצווה התורה: "שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלקיך בו".

מה ההבדל בין מלך "ככל הגוים" לבין מלך "אשר יבחר ה' אלקיך בו"?

קודם כל, את המלך "ככל הגוים" ממליכים מחמת צורך שנולד מתוך המציאות. הגויים ממליכים מלך כדי להצליח לשרוד, ו'להסתדר' במציאות, מתוך מחשבה שזו הדרך הטובה ביותר להתקיים בעולם בצורה בטוחה. לעומת זאת, המלכת מלך "אשר יבחר ה'" נובעת מחמת הרצון של ה'. התורה רוצה שנמליך מלך כדי לקיים מצווה, ולא מכורח המציאות. בתוך ההבדל הזה טמון הבדל נוסף, שהמלכת מלך ככל הגוים נובעת מתוך מצוקה והכרח, לאחר הכרה שאין ברירה אחרת; ואילו המלכת מלך "אשר יבחר ה'" נובעת מתוך בחירה, מכיון שה' חפץ בכך.

כעת נתבונן בהבדל מהותי נוסף העולה מתוך הפסוקים:

כאשר התורה מתארת את המלכת המלך "ככל הגויים" היא כותבת 'שימה' אחת – **"אשימה עלי מלך"**. אך כאשר התורה מתארת את המלך "אשר יבחר ה'" היא כותבת שתי 'שימות' – **"שום תשים עליך מלך"**. חז"ל אף לומדים מכך הלכה (קידושין לב ב): מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, שנאמר: "שום תשים עליך מלך" – שתהא אימתו עליך.

כאשר גויים ממליכים מלך, הם מכתירים אותו פעם אחת למלך עליהם מתוך רצון, ומכאן ואילך נגמר החלק שלהם בסיפור.

בראשות הרב יצחק גינזבורג שליט"א

כעת, לאחר ההמלכה, המלך שולט עליהם בעל כרחם, בין אם הם רוצים ובין אם הם לא רוצים. לכן אצל הגויים המלכת המלך היא 'שימה' אחת – הם ממליכים את המלך פעם אחת, ומכאן ואילך המלך תופס את השלטון ולא מתעניין ברצונם.

אבל מלך "אשר יבחר ה'" צריך למלוך מתוך רצון תמידי של העם, ולא מספיק הרצון הראשוני שהיה בזמן ההכתרה של המלך. במילים אחרות, את המלך "אשר יבחר ה'" צריך תמיד 'לשים מחדש' – "שום תשים". המלך של התורה אף פעם לא תופס את השלטון בכח, אלא הוא תמיד מתעניין ברצון של העם. רק כאשר העם רוצה בו כמלך הוא רוצה למלוך גם מצידו, אך אם העם לא רוצה בו כמלך גם הוא מצידו לא רוצה למלוך.

זו הסיבה לכך ש"מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול". אם ההמלכה של המלך היא רק פעם אחת, ומכאן ואילך אין לעם תפקיד להמליך את המלך, יתכן למחול על כבודו של המלך אם הוא רוצה. אך כיון שאנו מצווים להמליך את המלך כל פעם מחדש, ולרצות תמיד במלכותו ("שום תשים"), ממילא גם אם המלך החליט כביכול לוותר על מלכותו ולמחול על כבודו, אנחנו מצידנו מצווים להמליך אותו עלינו מחדש ולתת לו כבוד כמלך ישראל.

איזה מלך ה' רוצה להיות?

אנו נמצאים בימי חודש אלול, ואנו עומדים לקראת ראש השנה, שהוא גם יום דין, אבל בעיקר הוא יום של המלכת ה'. גם כאשר אנו ממליכים את ה', אנו יכולים לחשוב שה' רוצה למלוך עלינו כמו מלך של גויים, בעל כרחנו. אבל האמת היא שהקב"ה רוצה למלוך עלינו מתוך הרצון שלנו, ולא למשול בנו בכח. בראש השנה הקב"ה מגלה לנו שהוא רוצה שאנחנו נרצה במלכותו, כי הוא לא רוצה למשול בנו בלי שאנחנו רוצים.

לפי זה אנו יכולים להבין טוב יותר את מהותו של ה'דין' שיש בראש השנה. בדרך כלל אנחנו חושבים שהדין של ראש השנה מגיע מהקב"ה, שיושב ודן האם בכלל יש לנו זכות קיום. אך לפי מה שלמדנו כעת ההיפך הוא הנכון. הקב"ה מצידו רוצה רק את הרצון שלנו, והוא לא רוצה למשול בנו בכח. ואילו אנחנו מצידנו כאשר אנחנו רוצים שהוא ימלוך, אנחנו בעצם מייצרים את ה'דין', כלומר מייצרים את ה' כמלך שכולם תלויים בו.

קודם הזכרנו את ההלכה "שמלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול". לפי מה שהסברנו עכשיו, ההלכה הזו מבטאת היטב את היחס בינינו לבין הקב"ה בראש השנה. הקב"ה מצידו מוחל על כבודו, הוא לא רוצה להיות מלך אלא אם כן אנחנו רוצים. הוא תולה את מלכותו ברצון שלנו באופן מוחלט. אך אנו מצידנו אחראים על כך ש'אין כבודו מחול', ורוצים ומבקשים שימלוך עלינו ושנהיה תלויים בו.

לפי זה, הדין שמתרחש בראש השנה, וחרדת הדין שמתפשטת בקרבנו לקראתו, הם עד כמה נצליח לרצות במלכותו של ה' בכל ליבנו, כך שנזכה שה' ימלוך עלינו. בראש השנה ה' דן כמה הרצון שלנו במלכותו הוא אמיתי ומעומק הלב, ולפי הרצון שלנו כך הוא מצידו מגלה את הרצון שלנו למלוך עלינו.

ובאמת, כאשר אנו מצליחים לרצות את מלכותו של ה' עלינו בכל ליבנו, וכאשר אנו צועקים אליו מעומק הלב שימלוך עלינו, בכך אנו 'זוכים' בדין. כאשר אנו מצליחים שהמלוכה של ה' עלינו תהיה לגמרי מתוך הרצון שלנו (ללא שום 'הכרח'), אנחנו גורמים לכך שהדין מתבטל וכל מה שיש הוא רק הרצון שגילינו. כך חז"ל מגלים לנו על המתרחש בשעת תקיעת השופר שלנו (ויקרא רבה כט ג): "ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקב"ה עומד מכסא הדין ויושב בכסא רחמים".

שבת שלום!

בית המדרש 'עוד יוסף חי'

